

Enige aanvullende gegevens over Nederlandse wolfspinnen (Araneae - Lycosidae)

door

L. VLIJM, A. KESSLER en A. M. KESSLER-GESCHIERE

Zoölogisch Laboratorium, Vrije Universiteit, De Boelelaan 1087, Amsterdam

De gegevens betreffende het voorkomen van wolfspinnen in Nederland, gepubliceerd door WIEBES (1959), werden sindsdien aangevuld door WIEBES (1964) en KESSLER-GESCHIERE (1965). In de afgelopen jaren verzamelden wij op verschillende plaatsen in Nederland, waardoor een aantal nieuwe gegevens verkregen werd, voornamelijk betreffende het genus *Pardosa*.

Van de door WIEBES genoemde *Pardosa*-soorten werden tot nog toe *Pardosa agrestis*, *P. agricola* en *P. paludicola* niet aangetroffen. Men mag wel aannemen, dat het hier om soorten gaat welke in Nederland niet algemeen voorkomen. Het lijkt, op grond van de gegevens van het habitat van *P. paludicola* in het buitenland, waarschijnlijk dat deze soort vooral in aantal verminderd is door het verbeterde waterregime in geheel Nederland.

Achtereenvolgens worden de *Pardosa*-soorten van enig commentaar voorzien. *P. amentata*, *P. nigriceps*, *P. lugubris* en *P. pullata* komen zo algemeen voor, dat commentaar overbodig is.

P. monticola (Cl.). Wij kunnen de conclusie van WIEBES, dat het hier gaat om een soort met weinig straffe habitatbinding, volledig bevestigen. *P. monticola* werd door ons o.a. aangetroffen in droge duingebieden van Schiermonnikoog, in vrij natte gebieden, mits voorzien van een lage vegetatie, en ook op kale heide nabij Hollandse Rading, op de Hoge Veluwe, en op de Mookerhei. Zie ook VLIJM en KESSLER-GESCHIERE, 1967.

P. palustris (L.). Wordt door WIEBES (1959) opgegeven in heiden en weilanden in het oostelijk gedeelte van Nederland. Wij troffen de soort aan nabij Elspeet (var. *herbigrada* Blw.), op de Mookerhei, in het natuurreservaat „Het Bruuk”.

Twee opmerkingen dienen betreffende *P. palustris* te worden gemaakt:

1. De soort komt ook in het westen voor. Wij constateerden enkele jaren lang het voorkomen op opgespoten terrein in de omgeving van Amsterdam. Ook de variëteit *P. palustris herbigrada* werd, zij het in gering aantal, hier aangetroffen. Een paar exemplaren werden gevonden op het vogeleiland in het Amsterdamse Bos. Waarschijnlijk zijn deze afkomstig van grotere populaties in de opgespoten terreinen.

2. De variëteit *P. palustris herbigrada* vertoont eenzelfde balts als *P. palustris*. Het komt ons voor dat, gezien ook de grote variatie in tekening en epigyne structuren binnen verschillende soorten van het genus *Pardosa*, het onderscheiden van variëteiten in kleurpatroon voorlopig weinig zin heeft, tenzij iets van de populatiegenetische achtergronden bekend is (vergelijk hiermee een te verschijnen publicatie over Lycosiden in Z.-Frankrijk, Spanje en Corsica).

P. purbeckensis F. O. Pick. Cambr. Deze soort, die algemeen is in kweldergebieden, werd door ons in klein aantal aangetroffen op opgespoten terrein nabij Amsterdam. Dit voorkomen is, in verband met het scherp te omschrijven habitat, merkwaardig (gegevens: opgespoten terrein Buitenveldert: 11.VI.1963, enige ♂♂ en ♀♀).

P. proxima C. L. Koch. Deze soort is tot nog toe niet uit Nederland bekend. WIEBES (1959) merkte reeds op, dat de soort zijn inziens gevonden zou kunnen worden, daar uit België, nabij onze grens, exemplaren bekend zijn. Wij verzamelden van deze soort 21 ♂♂, 1 ♀ en 1 juv. ♀ in het Geuldal in de nabijheid van Epen. *P. proxima* bereikt zijn noordgrens in Nederland. Uit Engeland is *P. proxima* ook slechts van één vindplaats bekend (vergl. LOCKET & MILLIDGE, 1951).

P. hortensis (Thor.). De beschrijving van WIEBES (1959) wordt door ons bevestigd. Wij troffen de soort tot nog toe slechts op enkele plaatsen in Zuid-Nederland aan:

- a. 2 ♀ en enige juvenielen nabij Mook op een zuid-geëxponeerde helling, in een populatie van *P. amentata*.
- b. Een goede populatie in de Heimans-groeve in het Geuldal, die ook om deze reden terecht natuurreservaat is.
- c. Enkele verspreide plaatsen in Z.-Limburg (omgeving Maastricht).

Ongetwijfeld bereikt *P. hortensis* in ons land de noordgrens van zijn verspreiding.

P. prativaga (L. Koch). Deze soort is minder algemeen dan *P. pullata*. Het is moeilijk om het habitat van deze soort ten aanzien van dat van *P. pullata* af te grenzen. Alhoewel de algemene beschrijving van WIEBES (1959) voldoet, dient te worden opgemerkt, dat in een betrekkelijk droog duingebied van de waterleidingduinen, in de nabijheid van Vogelenzang, een zich handhavende populatie bleek voor te komen. Het gaat hier om een gebied, dat een vrij dichte en hoge grasvegetatie bezit. Ten aanzien van de vindplaats bij Oostvoorne (WIEBES, 1959) kan worden opgemerkt, dat *P. prativaga* daar gezamenlijk voorkomt met *P. pullata*. Dit zelfde geldt voor een populatie bij Oud-Valkeveen en in „Het Bruuk” nabij Mook. De soort-onderscheiding tussen *P. prativaga* en *P. pullata* wordt op 't ogenblik op ons laboratorium nader onderzocht.

ENIGE ANDERE WOLFSPINNEN

Arctosa leopardus (Sund.). WIEBES (1959) vermeldt van deze soort „widespread, but rare”. Onze gegevens (Oostvoorne, Schiermonnikoog) wijzen uit, dat *A. leopardus* in bepaalde vochtige gebieden vrij algemeen voorkomt.

Arctosa perita (Latr.). Dit is een soort die, daar waar zich een geschikt habitat voordoet, zich snel vestigt. Dit blijkt o.a. uit vondsten in kaal, zandig opgespoten terrein nabij Amsterdam.

Hygrolycosa rubrofasciata (Ohlert). Deze soort komt vrij zelden voor, waar-

schijnlijk omdat zijn habitat (veengebied in het oosten en zuiden van het land) niet algemeen is. Wij kennen *H. rubrofasciata* van het Voltherbroek (nabij Dene-kamp), van Chaam in N.-Brabant en van Z.-Limburg.

Aulonia albimana (Walck.). Deze soort bereikt ongetwijfeld in ons land de noordelijke grens van zijn verspreiding. Wij troffen *A. albimana*, behalve in het Meyendel (vergl. WIEBES, 1959), ook in een enkel exemplaar aan in het Amsterdamse waterleidinggebied nabij Vogelenzang.

Pirata latitans (Bl.). Wordt door WIEBES (1959) opgegeven voor moerassige streken in het westen. Wij vonden flinke populaties van deze soort ook nabij Mook en in „Het Bruuk”. Naar ons oordeel is *P. latitans* algemener dan door WIEBES (1959) wordt verondersteld.

Summary

Supplementary data on Lycosid spiders in the Netherlands are given. One species, *Pardosa proxima*, is new for the country, some are rare, and the others were found in places not usually inhabited by the species.

Literatuur

- KESSLER-GESCHIERE, A. M., 1965. Spinnen van Schiermonnikoog. *Ent. Ber.* 25: 158—160.
 LOCKET, G. H. & A. F. MILLIDGE, 1951. British spiders. Ray Society, London.
 VLIJM, L. & A. M. KESSLER-GESCHIERE, 1967. The phenologie and habitat of *Pardosa monticola*, *P. nigriceps* and *P. pullata* (Araneae, Lycosidae). *J. anim. Ecol.* 36: 31—56.
 WIEBES, J. T., 1959. The Lycosidae and Pisauridae (Araneae) of the Netherlands. *Zool. Verb.* 42, Leiden.
 —————, 1964. Nieuwe gegevens over Nederlandse wolfspinnen (Araneae, Lycosidae). *Ent. Ber.* 24: 97—99.

Beck, Stanley D., *Insect photoperiodism*. Pag. I—VIII, 1—288, 56 figuren. Academic Press, New York and London, 1968. Prijs gebonden \$ 12,50.

Dat de aanwezigheid of afwezigheid van licht van grote invloed is op de gedragingen van planten en dieren, is een reeds lang bekend feit. Dagdieren zijn alleen actief bij een bepaalde minimum lichtsterkte, nachtdieren bij afwezigheid ervan. Natuurlijk spelen ook andere factoren een rol: temperatuur, windsterkte, vochtigheid. Maar primair is de aan- of afwezigheid van licht.

Onderzoekingen van de laatste decennia hebben echter aangetoond, dat de aanwezigheid van licht (de fotoperiode) of de afwezigheid ervan (door de auteur de scotoperiode genoemd) van veel groter betekenis zijn dan vroeger vermoed werd. De tijd van het uitkomen van insecten, het zwermen, de werking van bepaalde klieren, de groei, de diapauze, de aanpassing aan bepaalde oecologische omstandigheden zijn alle verschijnselen, die min of meer onder invloed van de lengte van de fotoperiode kunnen staan.

Het boek geeft een analyse van alle aspecten, die met het onderwerp in verband staan en is een nuttige handleiding voor hen, die er een speciale studie van maken en voor degenen, die een modern overzicht van dit onderdeel van de biologie willen raadplegen. — LPK.